

Veenweiden Nieuwsbrief

20

JANUARI 2025

Samenspel van natuur, recreatie en landbouw

Om de unieke Krimpenerwaard met haar oer-Hollandse veenweidelandschap te behouden, leggen we in totaal 2.250 hectare andere natuur aan. Natuur waarin planten en dieren zoals weidevogels zich thuis voelen. Een veenpolder waar plek is voor vitale en toekomstgerichte landbouw. En een prettige leefomgeving met prima waterkwaliteit en goede recreatiemogelijkheden. Gemeente, provincie en hoogheemraadschap werken hieraan samen met agrarische ondernemers, grondeigenaren en natuur- en recreatieve organisaties.

Voorwoord bestuurder

*Josien van Cappelle
Hoogheemraad
Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard*

De ontwikkelingen gaan nu snel

We maken met elkaar nieuwe natuur in de Krimpenerwaard. Ik zie de vooruitgang. Den Hoek is zo goed als klaar en we gaan de waterpeilen in delen van Kattendijksblok, Middelblok, Oudeland en het gebied 'stuw De Nesse opzetten. Dit doen we zorgvuldig en langzaam, want we willen afkalving van oevers voorkomen. We monitoren wat er gebeurt. Het realiseren van nieuwe natuur vinden we heel belangrijk, ook voor een goede waterkwaliteit en tegen bodemdaling.

Het is mooi om te zien dat ook andere initiatieven worden genomen die bijdragen aan de nieuwe natuur in de Krimpenerwaard, zoals de natuur-

compensatie voor de dijkversterking Krachtige IJsseldijken Krimpenerwaard (KIJK). Bij Gouderak wordt een gebied van ongeveer drie hectare, dat eigendom is van de provincie, ingericht als natuurgebied. Dit natuurgebied wordt zodanig ontworpen dat het aansluit bij het Natuurnet-werk Nederland (NNN) en een schakel vormt in de ecologische verbindingzone Krimpenerwaard-Bentwoud.

Door deze verbinding kan de otter van het ene gebied naar het andere gebied gaan. Dieren en planten krijgen zo meer ruimte om zich te verplaatsen en ontwikkelen. Hiermee compenseren we natuur die verloren gaat door de dijkversterking.

WEnR vervolgonderzoek is gestart

In de Krimpenerwaard wordt 2.250 hectare nieuwe natuur aangelegd. Hiervoor hebben de provincie en de gemeente verschillende beleidsinstrumenten ingezet, zoals het (vrijwillig of niet-vrijwillig) aankopen van grond, grondruiling en zelfrealisatie. Wageningen Environmental Research (WEnR) is in opdracht van het Programmabureau namens de provincie Zuid-Holland en in samenwerking met het ministerie LNVN en de gemeente in januari gestart met een evaluatieonderzoek naar de inzet en beleving van de instrumenten in de periode 2015 t/m 2023.

Doel van het onderzoek is om te bekijken hoe dit proces is verlopen, wat het heeft gekost en wat wel of niet werkte. Ook wordt onderzocht hoe grondeigenaren de gebruikte instrumenten hebben ervaren, bijvoorbeeld bij het maken van hun keuze om grond te verkopen of zelf natuur op eigen grond te realiseren. De resultaten zijn belangrijk voor toekomstige gebiedsprocessen in Zuid-Holland en de rest van Nederland. Het onderzoek volgt op een in oktober 2024 [gepubliceerd onderzoek](#) van Wageningen Environmental Research (WEnR) en het Kadaster. De verwachting is dat het onderzoek eind 2025 wordt afgerond.

Interview met Carien en Christien van Delft: zelfrealisatoren in de Krimpenerwaard

De zussen Carien en Christien van Delft wonen in Haastrecht in de wijk Agterpoort gelegen aan de Tiendweg. Hun huis heeft een klassieke uitstraling met het rieten dak en de rood-met-witte-luiken. Het werd door hun grootvader gebouwd in 1958. Inmiddels zijn ze de derde generatie die hier woont. Ze zijn ook de achterkleinkinderen van Hendrik van Zijll, de laatste molenaar van één van de zeven molens in het oude Haastrecht langs de Vlist. Hij maalde voor het waterschap De Stichtse Rijnlanden, waarbij het water vanuit de boezem op de IJssel geloosd werd. Carien is dierenarts, terwijl Christien een praktijk heeft voor kruidengeneeskunde en acupunctuur. Sinds 2021 zijn ze als zelfrealisatoren gestart met natuurontwikkeling op 1,7 hectare eigen grond. Wat drijft hen en wat verwachten ze van dit avontuur?

Een duik in de geschiedenis

Met Carien duiken we zo'n 100 jaar terug in de geschiedenis. Haar overgrootvader Hendrik van Zijll, was molenaar van boezemmolen nummer 6. Na een bliksemingslag en brand werd deze wipwatermolen vervangen door een stenen exemplaar. "Je ziet hem hier op de foto in de vorm van een peperbus," zegt Carien. Toen Hendrik in 1917 overleed, kwam de taak om de molen te beheren terecht bij zijn zoon, 'ome Hannes'. Rond 1920, nadat de boezem ingepolderd werd, kreeg hij 23 hectare grond toegewezen van het Bisdom van Vliet. Dit betekende voor ome Hannes een enorme omschakeling: van molenaar werd hij veehouder. Het duurde meer dan twintig jaar, voordat de grond geschikt was voor landbouw, omdat de omliggende grond in Haastrecht voornamelijk uit moerasgrond bestond. "De eerste koeien hebben zelfs nog even in de molen gestaan," vertelt Carien met een glimlach. Uiteindelijk kreeg ome Hannes toestemming van het Bisdom van Vliet om zo'n 16 koeien op het ingepolderde land, de 'boezem', te laten grazen.

Natuurontwikkeling op twee percelen

Tegenwoordig hebben de zussen twee percelen eigen grond in beheer en dragen ze bij aan de natuurontwikkeling in de Krimpenerwaard. "Het perceel met de kade is historisch interessant", legt Carien uit: "Het maakte vroeger deel uit van de boezem van Bergambacht en werd gebruikt bij de ontginning van de Krimpenerwaard. De molenaar van De Bachtenaar (behoorde tot het waterschap Krimpenerwaard) maalde eerst het water in de Bergvliet tot het gemaal met schoepenrad in Haastrecht het water niet meer op de IJssel kon lozen. Daarna kreeg De Bachtenaar toestemming om het overtollige water in de Vlist te pompen. Hierdoor konden de zeven molens in de Vlist het water via de boezem in de IJssel lozen. De gedenksteen in Boezemmolen 6 herinnert aan dit besluit van de twee betrokken waterschappen."

Liefde voor de natuur

Nu grazen hier hun twee prachtige trekpaarden, Julia en Donja. Zowel op de kade als op hun andere perceel, gelegen in de polder Agterpoort, ontwikkelen ze kruiden- en fauna-rijk grasland. Zij huisvesten de trekpaarden, die hen helpen bij het natuurbeheer, achter hun woning aan de Tiendweg. "Onze liefde voor de natuur en de geschiedenis van het gebied, was de reden om in 2021 te starten met het natuurbeheer als zelfrealisator. Die liefde voor de natuur kregen we via onze oma mee, de jongste zus van ome Hannes", vertelt Carien. Daarnaast voelen de zussen zich verbonden met dit stuk grond omdat ze er in hun jonge jaren vele uurtjes doorbrachten na schooltijd. We mochten meehelpen met het melken van de koeien bij de familie Boere van boerderij "Agterpoort" en zelf hadden wij thuis ook veel dieren te verzorgen", vult Christien aan. "Dat vonden we veel leuker dan naar het zwembad gaan!"

Zoektocht naar geschikte mengsels

Dit najaar hebben de zussen de randen van beide percelen ingezaaid. Christien vertelt: "Het was even zoeken naar een geschikt mengsel dat past bij flora-en fauna-rijk grasland en dat veilig is voor de paarden. Planten zoals Jacobskruiskruid, monnikskap en nachtschade zijn absoluut niet geschikt." Er kwamen veel factoren bij kijken, zoals het type bodem, de zon- of schaduwplekken, en of het gebied nat, droog of moerassig was. Ze vervolgt: "Uiteindelijk kozen we voor twee mengsels: "paardengeluk" en "weidevogelgeluk". Twee bedrijven op de lijst van het Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard (NBC), waar ze sinds kort bij aangesloten zijn, konden deze leveren." Ze zijn superbenieuwd hoe het eruit gaat zien volgend jaar.

Het toekomstplaatje

Over 10 jaar willen ze dat het natuurbeheer zelfvoorzienend is, zodat bloemen en kruiden zich op natuurlijke wijze kunnen verspreiden, dat gras omgezet kan worden in hooi voor de paarden en dat de mest van de paarden voldoende is voor de bemesting van de grond. Dit zou niet alleen bijdragen aan het behoud van de percelen, maar ook de biodiversiteit moeten vergroten. Met de kruiden hopen ze meer vogels, zoals de gele kwikstaart en vinken aan te trekken en hopelijk ook grutto's en Kieviten. Door gefaseerd maai- en hooibeheer uit te voeren, verwachten ze dat insecten, vlinders en andere dieren profijt hebben van deze bloemenweide. Voor de Krimpenerwaard is hun wens dat er rust en ruimte blijft en een toekomst voor een polderlandschap waar natuur en landbouw hand in hand gaan.

Werk in Uitvoering

Den Hoek

De laatste hand wordt gelegd aan de inrichting van polder Den Hoek. Eind 2024 zijn langs de parallelweg van de N210, tussen de rotonde bij de Zuidbroekse Opweg en de Okkersekade, een vogeluitkijkscherm en een picknickbank geplaatst. Bij de recreatieve voorzieningen zijn prullenbakken geplaatst, zo kan iedereen het gebied schoon achterlaten. Verder is vergunning aangevraagd voor een uitkijktoren/platform op de hoek van de Okkersekade en Wetering-Oost. Het streven is dat deze in de lente gereed is. We hopen dat veel recreanten op de fiets de nieuwe natuurontwikkeling komen ontdekken. Voor wie dit niet mogelijk is, hebben we langs de parallelweg van de N210 ter hoogte van de Okkersekade een kleine autoparkeerplaats gerealiseerd. Als laatste gaan we in 2025 bij de Tiendweg-Oost een dam vervangen door een brug om onderhoud vanaf het water mogelijk te maken, en wordt de Wetering-Oost ter hoogte van het natuurgebied voorzien van een nieuwe asfaltlaag.

Kattendijksblok

In 2024 werd het grondwerk afgerond en is het watersysteem met dammen en duikers ingericht. Aan de zuidzijde van het gebied (Wellepoort) is een nieuwe hoofdwatergang gegraven en aan de noordzijde zijn de laatste natuurvriendelijke oevers aangelegd. De vrijgekomen grond is afgevoerd richting de Nesse en gebruikt om een perceel op te hogen. De aannemer heeft een mooie [terugblik 2024](#) gemaakt. In tientallen sloten werd krabbenscheer, gele plomp en waterlelies aangeplant. Momenteel zijn we bezig met de aanleg van diverse inlaten, stuwen en vispassages om het watersysteem te optimaliseren. De renovatie van de Tiendweg gaat ook verder. De weg wordt opgehoogd en we brengen in totaal 3 kilometer nieuwe beschoeiing aan. Als de beschoeiingspalen zijn geplaatst, komt de aanleg van de wegfundering en tot slot de nieuwe asfaltlaag. In maart worden riet en lisdodde geplant in de afgegraven plasbermen. De oplevering van het totale project is medio mei voorzien. Hierna kan dit deel van de Gouderakse Tiendweg weer worden opengesteld voor verkeer.

Oudeland

Eind 2024 is de laatste hand gelegd aan het grondwerk in een deel van de Berkenwoudse Driehoek. Ook is begonnen met de afwerking van de dammen op de aangelegde peilscheiding. Hier wordt beschoeiing aangebracht en een landhek geplaatst. Verder is een wegbrug aangelegd om de verbinding te maken tussen de toekomstige hoofdwatergangen aan beide zijden van de Oudelandseweg. In 2025 worden nog een aantal duikers en beplanting aangebracht. Tot aan de start van het broedseizoen (half maart) zijn we nog druk bezig in het gebied. Daarna voeren we alleen nog werkzaamheden uit die minder ver in het land liggen. Na het broedseizoen wordt de uitvoering afgerond en gaan we zien hoe de natuurontwikkeling in dit mooie gebied door de beheerders verder wordt gebracht.

Middelblok

In Middelblok is de natuurinrichting vrijwel afgerond. De Tiendweg, vanaf de Stolwijkse boezem tot aan de Beijerscheweg, werd opgehoogd en opnieuw geasfalteerd. Voor extra verkeersveiligheid is belijning aangebracht. Hierdoor functioneert de weg weer als waterkering en is deze veilig voor fietsers. Tot medio 2031 dient de weg als omleidingsroute voor fietsers, vanwege het dijkversterkingsproject KIJK (hnsk.nl/kijk). Daarom wordt de Tiendweg over de volle breedte geasfalteerd, en wordt pas na de realisatie van KIJK het tweesporenpad teruggebracht. Na de asfalteringswerkzaamheden gaan we nieuwe bomen in de bermnen planten en waterplanten langs de nieuwe oevers. Dit draagt bij aan de natuurlijke uitstraling en de ecologische waarde van het gebied. Tot slot leggen we een recreatiepad aan dat de polders Kattendijk en Middelblok met elkaar verbindt. Deze wandelroute maakt het gebied toegankelijker en aantrekkelijker voor bewoners en bezoekers. Zo ontstaat een mooie balans tussen natuur en recreatie.

Vervolg van pagina 3

Vorbereiding nieuwe deelgebieden

De informatiebijeenkomsten die we vorig jaar organiseerden in Gouderak en Haastrecht zijn goed bezocht. Aan de hand van het kaartmateriaal zijn veel vragen van omwonenden en geïnteresseerden beantwoord over de nieuwe natuurontwikkeling in deelgebieden Veerstalblok/ Het Beijersche, Bilwijk en Graafkade. Inmiddels heeft het programmabureau de vergunningaanvragen voor de natuurontwikkeling ingediend bij gemeente Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en de Omgevingsdienst Haaglanden.

Wist je dat...

Bijzondere vondst van veeneiken in Krimpenerwaard

Bij de graafwerkzaamheden voor de natuurontwikkeling in de Krimpenerwaard zijn zo'n 70 veeneiken gevonden. Veeneiken zijn (veen)restanten van eiken moerasbossen op laagveen uit het verre verleden. Eén veeneik komt uit Polder Den Hoek. De overige veeneiken komen uit Middelblok, Kattendijksblok en Oudeland. Dat is een bijzondere ontdekking waarvoor dendrochronoloog dr. Marta Domínguez Delmás, senior onderzoeker bij Naturalis Biodiversity Center in Leiden en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort is benaderd. Begin januari bemonsterde ze samen met het onderzoeksteam de veeneiken om onderzoek te doen naar hun ouderdom. De resultaten zullen bijdragen aan kennis over de klimaatomstandigheden in het verleden en de ontwikkeling van de delta en het veen.

Bemonstering

De monsters worden genomen door met een kettingzaag een dwarsdoorsnede te maken. Het zagen gebeurt dicht bij het onderste deel van de bomen. Hierdoor blijven de veeneiken grotendeels intact. Er wordt nog nagedacht of en op welke manier exemplaren bijvoorbeeld als *landmark* kunnen worden gebruikt om het cultuur-historische verhaal van het landschap in de Krimpenerwaard te illustreren.

Wat vertellen de veeneiken?

Aan de hand van de jaarringen kan het hout exact gedateerd worden. Zo wordt bepaald wanneer de bomen in dit gebied zijn gaan groeien, wanneer ze stierven en wat de klimatologische omstandigheden duizenden jaren geleden waren. Ook kan worden vastgesteld hoe nat het gebied was en of er bijzondere omstandigheden waren die een rol speelden bij het afsterven van de eiken, zoals boomziekten, stormen of wateroverlast. In de woorden van de onderzoekers: "Ze vertellen het verhaal van de delta, en geven een beeld van de omgeving waarin mensen toen leefden. Met alle puzzelstukjes informatie die deze veeneiken opleveren, kun je dit steeds meer in beeld brengen."

Vervolg

De experts van Naturalis en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gaan na het verzamelen van alle monsters de resultaten combineren met resultaten van veeneiken uit de buurt. De verwachting is dat de resultaten van dit onderzoek nieuwe kennis zullen opleveren over de milieuomstandigheden tijdens de bronstijd in Nederland en voor landschaps- en klimaatreconstructie.

Nieuws van NBC

Winterwerkzaamheden

Het NBC is begonnen met de winterwerkzaamheden waarbij hakhoutstoven van bomen en knotwilgen in de Krimpenerwaard worden terug gezaagd tot kniehoogte of tot op de 'knot'. Dit zorgt ervoor dat ze weer goed uit kunnen lopen en bijvoorbeeld niet omvallen. De afwisseling van jong en oud hout heeft daarbij de aandacht omdat dit belangrijk is voor zangvogels, vleermuizen en insecten. Dergelijke werkzaamheden spreiden de natuurbeheerders meestal uit over meerdere jaren.

Samen met het Programmabureau is echter vooruitgekeken naar wat er nodig is voor de natuurontwikkeling in de nieuwe deelgebieden en is in kaart gebracht welke bomen er staan. Specifiek is daarbij gelet op elzen en wilgen die bij de percelen staan waar straks grondwerkzaamheden nodig zijn. Zaden die vanuit bomen dichtbij inwaaien, kunnen op kale zwarte grond veel ongewenste jonge boompjes opleveren (zogenamde zaailingen). Als de bomen zijn afgezaagd, verspreiden ze pas na drie jaar weer zaad. Dat is voor het beheer wel zo prettig. In het gebied gaat het om zo'n 200 bomen. Het zaagwerk dat hiermee gemoeid is, wordt voor 5 maart, als het broedseizoen aanvangt, afgerond.

Voorafgaand aan het zaagwerk zijn deze 200 bomen in januari op holen en oude nesten gecontroleerd. In die holen kunnen in het zomerhalfjaar vleermuizen huizen of bepaalde zangvogels broeden. Aanwezigheid van oude kraaien- en eksterneesten is

belangrijk voor ransuil en boomvalk, omdat zij deze 'hergebruiken'. Bomen met nesten of hollen worden daarom niet teruggezaagd in lijn met de geldende natuurwetgeving.

Verder begint het NBC met de aanleg van enkele overwinteringsplekken voor de heikikker in Bilwijk. Bedoeld als onderdeel van een set maatregelen om de leefomstandigheden van de heikikkers tijdens de uitvoeringsperiode te behouden en te verbeteren. Door een zogeheten 'grondlichaam' te creëren, een klein heuveltje van zoden, slootschoningsmateriaal, bladeren en snoeihout, wordt een overwinteringsplek geboden die niet te nat is. Daaraan ontbreekt het in sommige poldergebieden. Deze winter is daarvoor een goed moment omdat er snoeihout wordt gebruikt en omdat zo'n overwinteringsplek een tijdje moet 'liggen' voordat het kan functioneren.

Nieuws van HHSK

Afscheid dijkgraaf Toon van der Klugt

Toon van der Klugt heeft medio december afscheid genomen als dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Hij was zes jaar lang lid en vice-voorzitter van de Stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard. We stelden hem de vraag hoe hij op zijn deelname terugkijkt.

"Ik ben vooral blij dat in de afgelopen jaren de samenwerking met gemeente en provincie enorm is verbeterd,

we flink vooruit zijn gegaan en de uitvoering nu een feit is. Veenweiden Krimpenerwaard is echt een gezamenlijk project geworden", aldus Toon. Hij vervolgt: "Ik ben ervan overtuigd dat als het straks lukt om een mooi natuurgebied te realiseren, waarin ook recreatie mogelijk is en vooral het beheer en onderhoud goed is geregeld, dat mensen dan zeggen: 'Wat is dit toch een verrassend mooi oer-Hollands gebied en dat midden in de Randstad'".

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard

Aanmelden en afmelden voor de nieuwsbrief, stel uw vraag of maak een afspraak voor een gesprek via: info@veenweidenkrimpenerwaard.nl

Meer informatie: www.veenweidenkrimpenerwaard.nl

Samenstelling en redactie: Programmabureau Veenweiden Krimpenerwaard

Vormgeving: Vakteam Grafimedia, provincie Zuid-Holland

Beeldmateriaal: Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Stephan Tellier, Programmabureau Veenweiden Krimpenerwaard